

ЕВОЛЮЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

Рибак А.І., Дорофєєв В.С. (*Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса*)

В роботі викладені етапи процесу підготовки менеджерів проектів в умовах України: аналіз навчально-методичної і матеріально-технічної бази; відкриття (ліцензування) та акредитація спеціальності; розкриття особливостей навчального плану і процедура проведення міжнародної сертифікації; виділена роль і вплив на навчальний процес практичної компоненти – зворотного зв'язку як інструменту успіху підготовки магістрів.

Українська асоціація управління проектами (УАУП) вступила в членство до Міжнародної асоціації проектного менеджменту – International Project Management Association (IPMA, Цюрих, Швейцарія) у 1993 році.

Президент УАУП, професор Сергій Бушуєв, з моменту її заснування постійно приймає участь і виступає з доповідями на міжнародних конференціях і конгресах з проблем розвитку УП, які проводять – РМІ (Project Management Institution, США) і IPMA (Швейцарія) – провідні світові організації по УП. Поступово налагоджуються творчі контакти з міжнародними організаціями по встановленню і впровадженню в практику проектного менеджменту в Україні. Передусім це надало змогу налагодити творчі контакти з міжнародними асоціаціями РМІ, IPMA, із Всесвітнім і Європейським Банками реконструкції і розвитку, через які здійснюється на конкурсній основі фінансування проектів і програм.

Оскільки запрацювали канали трансферу знань то, як наслідок, першими результатами стали виграші грантів. Стартували перші міжнародні проекти, і, серед них, слід відзначити спільний україно-американський проект з підготовки перших керівників для формування проектних команд. Для реалізації цього проекту було сформовану команду викладачів з різних вищих закладів освіти України. Проте реалізація цього проекту не надала змоги асоціації сформувати професійну, потенційно сильну команду менеджерів. Мета проекту досягнута не була.

Які ж причини невдачі проекту ?

Перше. Відсутність навчальної спеціальності в системі вищої освіти і науки України по підготовці фахівців з Проектного менеджменту (ПМ). Це не дало змоги вести навчальний процес через магістратуру, здійснювати накопичувальний процес висококваліфікованих професійних фахівців з ПМ, створювати і акумулювати їхню “критичну масу”, необхідну для виходу економіки з кризового стану.

Друге. Відсутність професійної команди менеджерів не дала змоги: впровадити в практику процеси системи економічного розвитку держави; реалізувати масштабні складні проекти і програми на різних рівнях – регіональному, державному і міжнародному.

Третє. Без здійснення накопичувального процесу неможливе створення в державі “критичної маси” професійних фахівців з ПМ.

Четверте. Відсутність “критичної маси” професійних кадрів з ПМ не дає можливості створення в рамках УАУП державної мережі – освітньо-науково-практичних осередків в регіонах України, які конче необхідні для ефективного і збалансованого розвитку економіки держави через реалізацію проектів і програм.

П'яте. Відсутність державної мережі – регіональних осередків, центрів розвитку ПМ, що діють у рамках системи стратегічного розвитку УАУП, не дозволяє ефективно співпрацювати нашій державі в міжнародних проектах і програмах, Європейських і Світових інтеграційних процесах тощо.

Це головні складові. Є й інші причини і критерії, наявність яких теж носила процесно-стримуючий характер на протязі стартового періоду становлення і розвитку ПМ, реалізації міжнародних проектів і програм при організації й керівництвом УАУП на основі застосування проектного підходу і системного аналізу.

Відкриття спеціальності

Першим суттєвим кроком, як необхідної умови економічного росту для зміни ситуації на краще при проходженні процесів становлення і розвитку ПМ в Україні, стало у 1998 році відкриття магістратури зі спеціальності ПМ.

В 1998 року вперше в Україні автором був підготовлений пакет документів (ОПП, ОКХ, Концепція, Система діагностики тощо), а також навчально-методична документація для підготовки магістрів зі спеціальності ПМ. Представлені документи пройшли експертизу і була отримана ліцензія для відкриття спеціальності з управління проектами (УП).

З моменту відкриття спеціальності в Одеському регіональному інституті державного управління при Президентові України (ОРІДУ) та Київському Національному університеті будівництва і архітектури (КНУБА) підготовка магістрів за фахом ПМ, розпочалась і в даний час ведеться за денною і заочною формами навчання, в терміновому інтервалі - 1,5 і 2,5 роки, відповідно. Інші ВЗО ведуть підготовку магістрів за денною і заочною формами навчання в терміновому інтервалі - 1 і 2 роки, відповідно. Після вступу України до Болонської угоди терміни підготовки магістрів в деяких вузах коливаються на денній формі навчання від 1 до 2 років.

Акредитація

В ОРІДУ і КНУБА у лютому 2000 р. відбулась процедура акредитації спеціальності і вузи отримали сертифікати на 10 років.

Зміст навчального плану підготовки магістрів зі спеціальності УП постійно модернізувався, удосконалювався. Причинами удосконалення були врахування вимог часу, динамічного впливу внутрішнього і зовнішнього проектного середовища, потреби і необхідність врахування обліку тих змін, що постійно відбуваються у світі проектів і в суміжних галузях. Суміжні галузі використовуються як необхідний, наповнюючий і корисний впливовий інструмент, що розширює і доповнює кругозір менеджерів проекту, полегшує умови здійснення процесів УП з метою успішного і ефективного досягнення поставлених цілей.

Оточення проекту

Самим впливовим і активним каналом для введення змін до навчального плану є і завжди буде безпосереднє оточення – наші слухачі, випускники і постійний контакт з ними: під час їх навчання, стажування і практичної роботи в проектах в якості менеджерів проектів. Контакти здійснюються через постійно діючий зворотній зв'язок, який найбільше ефективно удосконалює якість навчального процесу підготовки фахівців, поновлює і розширює сферу його діяльності, сприяє притоку нових слухачів за їх ініціативою та збільшенню конкурсу слухачів, що поступають на перший курс магістратури. Причиною або мотивом цього відтворювального процесу є якість навчального процесу, його відповідність комплексним вимогам ІРМА, виробництва, наявності професійного складу викладачів, про що мова буде далі.

Наведемо приклади розділів суміжних спеціальностей, які сьогодні мають гостру потребу в реалізації сучасних проектів. Це економічна безпека, системи і засоби захисту інформації (криптографічні методи),

антикризове управління, управління портфелями проектів і програм, технологічна зрілість команди, корпоративне управління та інше, що успішно використовується в навчальному процесі для широкого спектру галузей економіки держави.

Аспірантура (докторантура)

Особливу значимість для створення і розвитку науково-освітньої бази в Україні, наукового укріплення спеціальності УП має відкриття аспірантури і докторантури. Звичайно, що становленню активної і реальної матеріалізації можливостей науково-освітнього структурного підрозділу ВЗО передусім сприяє якісний персонал кафедри – її викладацький склад, професори і доценти. Незважаючи на відносну молодість аспірантури – всього шість років, проте уже на повну потужність працюють спеціалізовані вчені ради вузів Києва, Одеси, Миколаєва, Черкас та ін. Регулярно відбуваються захисти кандидатських і докторських дисертацій. В даний час над дисертаціями успішно працюють десятки аспірантів, докторанти і здобувачі.

Спеціалізовані вчені ради

Створення спеціалізованих вчених рад з захисту дисертацій додає новій спеціальності могутній якісний імпульс у підготовці висококваліфікованих фахівців – управлінців-практиків, викладачів, вчених, що мають наукові ступені і вчені звання. Саме ця ланка створює реальну можливість у формуванні, підготовці і накопиченні висококваліфікованої “критичної маси”, професіональних менеджерів проекту – ведучого робочого інструменту в реформуванні економіки при переході до ринкових відносин, в створенні придатних умов для процесів глобалізації, які сприятимуть вступу України у світове співтовариство взагалі і, як необхідні умови економічного росту, зокрема.

Міжнародна сертифікація

Надзвичайно важливим елементом мотивації, компонентом якісного процесу підготовки ПМ, створення умов і можливостей для подальшого признання їх професійної компетентності в державі і за її межами – є процедура міжнародної сертифікації. Ця процедура, в залежності від стартових можливостей кандидатів, проходить за чотирма рівнями сертифікації – D, C, B і A [7]. Вона проводиться в офісі УАУП або в окремих ВЗО України, які мають право на цю процедуру. Важливо відмітити, що з усіх спеціальностей у класифікаційному реєстрі МОН

України, ПМ єдина спеціальність, яка надає право проведення міжнародної сертифікації безпосередньо на території України.

Для здійснення процедури міжнародної сертифікації необхідні:

- підтвердження науково-практичного рівня використання проектного розвитку при управлінні портфелями проектів і програм в державі, наявність в УАУП сертифіката виданого IPMA, що надає їй право здійснювати міжнародну процедуру сертифікації, наявність команд сертифікованих професіоналів за чотирма рівнями сертифікації – D, C, B і A;

- наявність в Україні груп асесорів державного і міжнародного рівнів. Асесори, за діючою системою знань, в рамках вимог IPMA, проводять сертифікаційні іспити в Україні і в країнах СНД;

- забезпечення відповідності структури і змісту навчальних планів і якості вимогам міжнародного стандарту підготовки магістрів з ПМ (ICB) та системи міжнародної сертифікації IPMA;

- наявність постійно діючої системи семінарів підготовки, вивчення елементів управління проектів і, власне, процедури проведення сертифікації за системою знань та вимог ICB і IPMA;

- виконання чотирьох вище наведених пунктів, дає змогу неодноразово здійснювати сертифікацію, виконувати планомірну процедуру накопичення в Україні “критичної маси” професіоналів - “Керівників проектів і програм”.

Враховуючи те, що УП в класифікаторі дисциплін МОН України відноситься до специфічних дисциплін із-за комплексності і складності своєї структури і змісту це, в свою чергу, надало право, згідно з національним стандартом NCB (ua) – National Competence Baseline, присвоєння випускникам, після завершення магістратури, професійної кваліфікації за N1238 – “Керівники проектів і програм” [7].

Преференції міжнародної сертифікації

Міжнародна сертифікація підвищує професійний статус викладача, створює передумови для високого рівня забезпечення вимог IPMA щодо якості проведення навчального процесу. Вона надає можливість ефективно управляти процесами організації і проведення тендерів при закупівлях у міжнародних проектах і програмах [3, 19], передбачати і управляти ризиками і ризиковими подіями, управляти – інтеграцією, змістом, часом, вартістю, якістю, матеріальними ресурсами, комунікаціями у проектах, керувати проектною командою [2, 4 - 8] тощо.

“Кредитно-модульна” система

Слід відзначити, що ще в 1997 р., під час розробки пакету документів для отримання ліцензії зі спеціальності Проектний менеджмент нами в навчальний план була впроваджена – “кредитно-модульна” система. Доцільність і перспективність її застосування була підтверджена через два роки в 1999 році в м. Болоньї (Італія), коли представники 29 Європейських країн підписали декларацію про створення “Зони Європейської вищої освіти”. Основною ідеєю цього документу стала координація “освітньої” політики і зближення національних освітніх програм. На сьогодні Угоду підтримують більше 40 країни. До програми Україна офіційно приєдналась на самміті в м. Бергені (Норвегія), у травні 2005 року.

Болоньський процес

Відомо, що суть Болоньського процесу полягає в тому, що всі дії суспільного товариства направлені на уніфікацію і підвищення якості освіти. Майже за десятирічний період підготовки “Керівників проектів і програм” на власній практиці ми впевнились, що “кредитно-модульна” система ефективна саме тому, що в даному випадку слухачі вчаться не як за класичною системою – “від сесії до сесії”, а постійно – у неперервному режимі, на протязі усього навчального року. Між семестрами, замість сесій, у слухачів канікули. Проектний підхід, який застосовує постійний, неперервний режим контролю усіх дій процесів управління проектами і програмами, здійснюється їх моніторинг і контроль. Саме на проектному підході основана і успішно використовується неперевірена в світі методологія управління проектами.

Впроваджена практика підготовки “Керівників проектів і програм” створила прозорі умови для творчої конкуренції при вступі в магістратуру, під час навчального процесу, гарантує успішне проходження конкурсного відбору і високу імовірність при працевлаштуванні випускників.

В даний час підготовку магістрів з ПМ здійснює більше десяти ВЗО України. Подальший динамічний розвиток ПМ в Україні триває. Так, в період з 1998 р. по даний час, тільки в Одеському регіональному інституті державного управління при Президентові України (ОРІДУ) та Київському Національному університеті будівництва і архітектури (КНУБА) здійснено по 11 випусків загальною чисельністю біля 1000 менеджерів проектів. Це свідчить про те, що процес накопичення “критичної маси” фахівців з ПМ в Україні відбувається активно. Крім того, підтверджується також їх висока професійна компетентність, тому що, згідно з відзивами, обійманими посадами і реалізованими проектами,

наші випускники успішно працюють у міжнародних проектах і програмах, на внутрішньому і зовнішньому ринку.

Комплексність “кредитно-модульної” системи підготовки магістрів

Аналізуючи період з моменту відкриття спеціальності, слід зазначити принципово важливі етапи й аспекти спектру віх і подій, що відбулись в Україні. Передусім, йдеться про те, що процес підготовки, становлення і розвитку ПМ в Україні носить комплексний характер. Комплексність полягає в збалансованості забезпечення процесів становлення й розвитку навчальної – “кредитно-модульної” системи, за якою проходять підготовку слухачі, про що вже йшлося вище.

Еволюція спеціальності УП

За своїм призначенням, структурою, змістом, значимістю і пріоритетністю, після відкриття спеціальності УП, необхідно відзначити наступну низку, найбільш важливих етапів розвитку спеціальності УП [12–16, 20 - 23]:

- весь період – біля 10-ти років з моменту відкриття спеціальності, навчальний процес здійснюється по самій сучасній системі підготовки – за “кредитно-модульною” системою, яка успішно використовується у відомих університетах і коледжах розвинутих країн світу;
- розробка робочих програм і тематичних планів за модулями, що викладаються згідно стандарту (ОКХ, ОПЦ, структурно-логічних схем та навчальних планів); підготовка і видання підручників, навчально-методичних посібників і методичних вказівок, необхідних для забезпечення навчального процесу; проведення аудиторних занять – лекцій і лабораторно-практичних занять здійснюються переважно в активній формі проблемного режиму; використання у науково-навчальному процесі новітніх, креативних технологій; виконання індивідуальних завдань і контрольних робіт, підготовка і виконання курсових і наукових магістерських робіт здійснюються за реальною тематикою, яка сприяє формуванню особистісних, творчих якостей – впевненості й самостійності при виборі, аналізі та прийнятті управлінських рішень майбутніх “Керівників проектів і програм”;
- проходження акредитації для визначення залишкових знань слухачів за результатами першого випуску яка, згідно з інструктивними документами МОН України, є невід’ємним етапом, що присутній у вищій освіті і використовується для надання вузу юридичного права проводити подальшу підготовку кадрів на період від 5 до 10 років (в

залежності від рівня забезпеченості ВЗО якості навчального процесу і результатів акредитації);

- відкриття аспірантури і докторантури, надає право підготовки фахівців вищої кваліфікації – кандидатів і докторів наук;

- створення і затвердження складу спеціалізованих Рад з захисту кандидатських і докторських дисертацій у базових вузах, де ведеться підготовка магістрів за фахом УП, дає реальну перспективу в прискоренні процесу підготовки професійних викладачів – кандидатів і докторів наук;

- підготовка і видання NCB (UA) – національного стандарту, що узаконив назви і номери класифікації професій в галузі УП в Україні, програму міжнародних сертифікаційних іспитів тощо [7];

- відповідність структури і змісту навчальних планів вимогам, що пред'являються ICB (International Competence Baseline) та NCB (UA) до підготовки магістрів з ПМ в Україні;

- підготовка і формування груп асесорів із числа провідних фахівців - докторів наук, професорів, вчених і визнаних практиків, що мають успішний багаторічний досвід роботи в реальних проектах і програмах. Економічно вигідний варіант формування груп асесорів за регіональним принципом;

- підготовка і накопичення “критичної маси” сертифікованих професіоналів – викладачів з ПМ, що здійснюють навчальний процес за “кредитно-модульною системою”, випускників зі спеціальності ПМ, а також фахівців-практиків, що мають вагомий позитивний практичний досвід роботи в управлінні реальними проектами і програмами [1];

- створення сучасної МТБ, це – навчальні, технічно обладнані кабінети ПМ, лабораторії креативних технологій (ЛКТ), тренінг-класи – оснащені інформаційно-технічними засобами і сучасними програмними продуктами. Програмні продукти використовуються для проведення практично всіх видів навчальних занять, з наданням роздавальчих, постановочних матеріалів, необхідних для успішного вирішення поставлених проблем. Пошук рішень базується на проектно-конкурсному підході, на аналізі й прийнятті управлінських рішень з наступною презентацією- захистом;

- обмін досвідом і трансфер знань через організацію і проведення міжнародних науково-практичних конференцій (МНПК) по проблемах становлення і розвитку ПМ (ОРІДУ – 10 МНПК, ЛРІДУ – 3 МНПК, КНУБА – 2 МНПК, МНКБУ – 1 МНПК). В роботі конференцій приймають участь всесвітньо відомі вчені й провідні менеджери-практики, представники різних Національних асоціацій із – США, Німеччини, Словенії, Росії, Азербайджану, Англії, Білорусії та інших країн. В

2005р. проведено 2 МНПК – у червні в Києві – КНУБА і у вересні в Миколаїві – МНКБУ;

- трансфер знань і результатів міжнародних досліджень інтеграційних процесів в проектне середовище України вченими, аспірантами, слухачами завдяки їх участі у роботі щорічних міжнародних конференцій, конгресів, симпозіумів, що проходять за межами України.

Аналіз навчального плану

Першою ознакою навчального плану, що задовольняє вимогам комплексності, є його форма і зміст. За своєю структурою навчальний план підготовки магістрів, відповідно з вимогами стандартів NSB і ISB, повинен розкривати і забезпечувати вивчення наступних складових УП – проектувальну функцію, організаційну функцію, управлінську функцію та виконавську функцію. До плану входять розділи і навчальні модулі, склад яких розкриває комплексність – знань, умінь та навичок магістрів:

- економічний розділ плану – розкриває механізми ринкової мікро- і макроекономіки, оцінку бізнесу, бізнес планування, експертизу та аудит проектів, специфіку їх використання в проектах і програмах на всіх ієрархічних рівнях по вертикалі і горизонталі з переважаючою практичною компонентою, виконання якої базується на проблемному підході і креативному методі. Навчальні заняття проводяться як в аудиторному, так і в дистанційному режимі. Знання набуваються також через виконання індивідуальних, контрольних завдань, курсових і дипломних робіт чи проектів, які, виконуються за реальною, вибраною слухачами тематикою і що, як правило, дає практичні, корисні результати при їх впровадженні чи експлуатації [17];

- методологія й інструменти власне ПМ у загальному аспекті, включають – комплексну експертизу проекту, ризики і закупівлі в проектах, стратегічне і антикризове управління, управління портфелями проектів та програм тощо. Вони, як і більшість інших модулів, викладаються у проблемному режимі, з домінантою практичної компоненти, яка базується на креативному методі викладання і виконується – як в аудиторному, так і в дистанційному режимі. Набуття знань, умінь і навичок реалізується також через виконання індивідуальних, контрольних завдань, курсових і дипломних робіт, проектів. Виконується вихідна постановка і пояснювальна інформація, що подається слухачам при застосуванні технічних засобів – електронних носіїв, аудіо, відеофільмів та інших технічних засобів [12 - 16];

- на денній формі навчання важливе значення має вивчення іноземних мов - англійської, німецької й французької. Заняття прово-

дяться в найсучасніших мовних класах, що оснащені високо-технічними засобами, забезпеченні навчальними посібниками, монографіями, методичними розробками, спеціальною технічною літературою, стандартами, електронними носіями, відеомагнітофонними фільмами, прямими передачами, трансльованими через супутникову TV- систему й інші високотехнологічні засоби [6];

- модулі практичної техніко-технологічна підготовки менеджерів охоплюють основні галузі народного господарства. До них відносяться - будівельна, промислово-виробнича та соціально-економічна сфера, харчова і переробна галузь, сільське господарство й АПК, транспорт, сучасні засоби зв'язку та інше. Широка багатогалузева гама системи вітчизняних технологій пояснюється врахуванням індивідуальних інтересів різнопланової аудиторії слухачів, тому що кожен слухач продовжує навчання у магістратурі орієнтуючись на "свою" область знань, техніки, технологій, тобто, тієї галузі, яка в майбутньому забезпечить його особисті інтереси і задовольнить власні творчі потреби [8, 20-23];

- правова підготовка "Керівників проектів і програм" при управлінні проектами (УП) протягом усього їх життєвого шляху (ЖШ), необхідна для обліку особливостей, специфіки і взаємовідносин між учасниками проекту, між зацікавленими особами і зовнішнім оточенням у регіональних, державних і міжнародних проектах і програмах, коректного і юридично правильного проходження документів, фінансових проводок – притоків і відтоків, вирішення багатьох інших питань між інвестором (замовником) і проектною командою (виконавчою організацією) [9 – 11, 16];

- особливу за значенням роль має блок модулів навчального плану, який розкриває теорію і практику застосування інформаційних технологій і програмних продуктів при розробці й реалізації УП. Освоєння цих модулів надає слухачам можливість придбати знання, уміння й навички, необхідні для їх використання при вивченні інших модулів, при моделюванні процесів УП. Ці якості необхідні й ефективно проявляються при виконанні індивідуальних завдань, курсових і дипломних робіт, проектів. Враховуючи те, що при УП всі процеси взаємопов'язані і є, одночасно, невід'ємними частками загального цілого – виконання повного обсягу робіт у проекті – є досягнення кінцевої мети проекту – отримання готового продукту чи надання послуги. Їх обсяг, характер і специфіка залежать від природи проекту, а проект може мати виробниче або соціальне спрямування [9, 10, 12, 16].

Аналіз умов прийому слухачів до магістратури

Простий підхід. Існує різні підходи – простий і складний або загальний. Простий підхід прийому слухачів до магістратури полягає у звуженні умов прийому й підготовки фахівців. При простому підході ВЗО здійснює прийом до магістратури, щодо профілю вузу, не більше, ніж з двох-трьох споріднених спеціальностей. Звичайно простий підхід значно облегшує процеси організації і проведення навчального процесу, а також умови їх забезпечення викладачами. В практиці такі приклади мають місце. В цих випадках колектив профілюючої кафедри працює тільки в двох трьох галузях знань. Наприклад, переробка сільськогосподарської продукції (АПК) і харчові технології або економіка і фінанси. В даному випадку тематика РГР, індивідуальних, контрольних, курсових і дипломних робіт відноситься до проблем розвитку, реструктуризації підприємств – розробка нових продуктів чи створення підприємств тільки з указаних галузей [13 - 15].

З точки зору інтересів держави в даний час і з огляду на гострий дефіцит в Україні фахівців з ПМ, простий підхід, має ряд суттєвих недоліків і, насамперед, щодо сповільнення процесів накопичення “критичної маси”. Передусім з причини того, що виконання державної програми накопичення “критичної маси” менеджерів проектів, буде надто розтянуто у часі якого у нас немає. Простий підхід не може задовольнити динаміку гострої ринкової потреби багатогалузевого державного комплексу у ринкових фахівцях.

Проте, відповідно з нашими розрахунками, потреба Одеської області складає більше 10 тисяч “Керівників проектів і програм”. Така кількість менеджерів проектів необхідна для виходу економіки регіону з кризового стану. З огляду на обов'язковість охоплення розвитку всіх галузей економіки, проблематичність вирішення цієї проблеми зростає. При простому варіанті процес підготовки 10000 фахівців у часі займе десятки років. Тому цей підхід, на разі, є несприйнятливий.

Загальний підхід. Ми ведем підготовку менеджерів проектів за загальним підходом. Відомо, що державна економіка розвивається системно тоді, коли забезпечується її максимальна збалансованість, коли проблеми в країні при плануванні розвитку вирішуються самостійно, за рахунок своїх внутрішніх потенційних ресурсів. У цих випадках держава немає серйозних проблем і, як правило, не попадає у глибоку зовнішньо-економічну залежність. У такій ситуації при розробці перспективних планів і реалізації державних проектів стратегічного розвитку присутня висока імовірність, досяжність цілей і прозорість процесів на

всіх рівнях державного планування й управління. В такому разі всі процеси і проблеми реалізації проектів і програм доступні й очевидні, тут присутня достовірна прогнозованість в досягненні очікуваних бажаних результатів.

Тому, при підготовці фахівців з ПМ, в інтересах прискореного переходу економіки до поглиблених ринкових відносин, подальшого вступу України до інституції ВТО та інше, ми використовуємо загальний підхід. При загальному підході відсутні обмеження за спеціальностями базової освіти при прийомі слухачів до магістратури. В такому разі на перший курс поступають особи, які закінчили будь-які вузи – технічні, загальноосвітні, відомчі, державні, комерційні чи приватні, вузи військові чи цивільні, з будь-яких спеціальностей чи спеціалізацій. Цим і обумовлена комплексність навчальних планів. В даному випадку навчальні плани повинні враховувати розмаїтість специфіки базової освіти зарахованого до магістратури контингенту слухачів. Саме з цієї причини на протязі усього періоду навчання тематика РГР, індивідуальних, контрольних, курсових робіт надто різнопланова, як і тематика дипломних робіт чи проектів на завершальній фазі має теж широку різноплановість, тому що повинна відповідати особистим інтересам кожного слухача. Це перша, внутрішня сторона комплексності навчальних планів підготовки менеджерів проектів.

Друга, зовнішня сторона комплексності, складності структури змісту і призначення ПМ як дисципліни, те, про що йшлося вище [12 - 16].

Для вступу на перший курс магістратури кандидати з будь-якою базовою освітою проходять співбесіду, метою якої є підтвердження рівня підготовки базової освіти. Тобто рівень залишкових знань, умінь та навичок абітурієнтів повинен відповідати вимогам, що забезпечать їм успішне навчання за комплексною спеціальністю УП. Задача ВЗО при підготовці магістрів зі спеціальності УП полягає в тому, щоб вони, після магістратури, змогли б успішно і самостійно працювати в проектах і програмах на відповідних посадах, кожний у “своїй” професійній, самостійно обраній галузі знань. Зрозуміло, що забезпечення загальної спрямованості підготовки фахівців з ПМ вимагає щоб структура і зміст навчального плану задовольняли потребам слухачів, з однієї сторони і, з іншого боку, кафедра повинна мати викладацьку команду, склад якої був би в змозі кваліфіковано й високопрофесійно забезпечити підготовку конкурентоздатних фахівців з ПМ відповідно до вимог міжнародного ринку.

Вимоги до викладацького складу кафедри УП

На профільуючій кафедрі УП повинні працювати досвідчені викладачі – доктори наук, професори і кандидати наук, доценти, які мають успішний практичний досвід в реальних проектах і власному бізнесі, а також відомі менеджери практики – міжнародні сертифіковані фахівці. За вимогами УАУП це є необхідною умовою при проведенні конкурсних відборів кандидатів на посади при укомплектуванні штатного розпису кафедри. Бажано щоб вони мали наукові ступені – докторів і кандидатів з технічних, економічних, психологічних, юридичних та інших наук. Фахівців з – технічних і технологічних знань, з інформаційних систем, математиків-управлінців, системщиків, практиків – керівників-фірм, економістів, психологів, юристів тощо. Тільки при такому широкому відборі професорсько-викладацького складу можливо на високому професійному рівні задовольнити потреби слухачів з різною базовою освітою. Різноманітність потреб слухачів присутня на всіх формах підготовки – при сприйнятті будь-якого за формою і змістом інформаційного матеріалу, тому що потреби, проблеми впливають із інтересів слухачів. А це, в свою чергу, потребує від кожного викладача універсальної, широкоформатної й високопрофесійної кваліфікації, наявності глибоких специфічних знань.

Вимоги УАУП до умов підготовки менеджерів проектів

Що є необхідним в умовах підготовки менеджерів проектів за вимогами УАУП при відкритті спеціальності УП? Необхідним, як указувалось вище, є те, що викладачі кафедри УП, при її формуванні, повинні мати:

- наукові звання і ступені;
- практичний досвід викладацької роботи у ВЗО;
- практичний досвід розробки, реалізації і управління реальними проектами і програмами;
- бути визнаним, професійно компетентним й міжнародно сертифікованим керівником і фахівцем з управління проектами за рівнями D, C, B і A [7].

Методичне забезпечення спеціальності УП

За вісім років з моменту відкриття спеціальності сформованою проектною командою УАУП, а також особисто окремими вченими науковцями були вперше підготовлені й надруковані монографії, навчальні посібники, підручники, національний стандарт з питань визначення компетентності й сертифікації українських професіональних керів-

ників і фахівців з управління проектами, словник-довідник тощо. Наведемо деякі із них:

- Інвестиційні інструменти проектного менеджменту [2];
- Управління закупівлями в проектах (у двох томах) [3];
- Керівництво з проблем проектного менеджменту (біблія ПМ) [4];
- Динамічне лідерство в управлінні проектами [5];
- Словник-довідник з питань управління проектами (слова, терміни, проблемні ситуації) [6];
- “Керівництво з питань визначення компетентності й сертифікації Українських професіональних керівників і фахівців з управління проектами” – національний стандарт (NSB (UA)) [7];
- Система технологій (за видами діяльності) [8];
- Захист інформації. Криптографічні засоби [18];
- Основи закупівель товарів, робіт та послуг в проектах [19];
- УАУП поширила в електронному вигляді (на CD) інформацію по управлінню проектами. CD містить, практично всю, видану в Україні навчально-методичну літературу. Наявність електронного варіанта дозволяє проводити навчальний процес у дистанційному режимі.

Вся надрукована література доступна для бібліотек, викладачів і слухачів тих ВЗО, де ведеться підготовка фахівців з ПМ.

Тематика магістерських робіт

Тематика магістерських робіт вибирається по ініціативі і за інтересами слухачів. Частіше всього теми робіт стосуються розвитку – створення чи реструктуризації тих підприємств чи організацій де – уже працюють, чи будуть працювати випускники у майбутньому.

Важливим інструментом розвитку є комплексні проекти. В них присутній спільний інтерес – і замовників і виконавців. Як свідчить практика комплексні проекти особливо продуктивно розробляти для середніх або великих організаційних структур за участю кількох виконавців. В цьому випадку створюється не тільки власна міні проектна команда, але й формується певне проектне середовище – корпоративна культура, що безумовно є стратегічним елементом розвитку корпорації.

При впровадженні комплексного проекту є можливість одноразового вирішення проблем розвитку всього замкнутого виробничого циклу:

- процеси пошуку і забезпечення виробництва вхідними потоками (сировина, енергоресурси тощо);

- процеси організації, планування і реалізації економіко-фінансових і власне виробничих процесів;

- процеси аналізу маркетингу – розподіл і реалізація готової продукції (дослідження процесів ринку збуту готової продукції чи надання послуг; організація – транспортно-комунікативних засобів; договірної основи діяльності; цінової політики тощо).

Комплексні проекти можливо впроваджувати в будь-якій сфері. Наведемо деякі приклади, реалізованих комплексних проектів кафедри УП:

- Проект реструктуризації ОАО “Гідросила” (м. Кіровоград) – розроблено двома магістрами. Проект впроваджено і успішно діє. Зроблено доповіді на міжнародних конференціях. Надруковано наукові статті;

- Проект розвитку транспортних послуг (м. Одеса) – розроблено двома магістрами. Проект впроваджено і успішно діє. Зроблено наукові доповіді на міжнародних конференціях. Надруковано наукові статті, завершується кандидатська дисертація;

- Проект створення супермаркету “Аеропортовський” (м. Одеса) – розроблено трьома магістрами. Зроблено наукові доповіді на міжнародних конференціях. Надруковано наукові статті. Проект впроваджено і успішно діє;

- Проект реструктуризації ОАО “Французький бульвар” (м. Одеса) – розроблено чотирма магістрами. Проект впроваджено в практику і успішно діє. Надруковано наукові статті. Зроблено наукові доповіді на міжнародних конференціях.

Із-за обмеженості обсягу ми не навели прізвища виконавців проектів, їх робочі посади, реквізити об’єктів, підприємств, впроваджених транспортних маршрутів, наукових журналів і статей, міжнародних науково-практичних конференцій тощо.

Країни, підприємства, посади

Багато наших випускників – менеджерів проектів успішно працюють у міжнародних проектах і організаціях за кордоном в США, Німеччині, Північній Ірландії, Італії, Франції та інших країнах світу.

В різних країнах СНД – Росії, країнах Прибалтики, Кавказського і Середньоазіатського ругіону тощо. В областях України і організаційних структурах АР Крим на різних керівних управлінських посадах – в Кабінеті Міністрів, в інституті Президента України, в Парламенті, в міністерствах, відомствах, управліннях. На керівних посадах в обласних і районних адміністраціях, в банках, таможнях, у виробничій і соціальній сферах різних регіонів, вищих навчальних закладах тощо.

Наші випускники: успішно працюють над дисертаціями в якості здобувачів, аспірантів і докторантів; захищають кандидатські і успішно працюють над докторськими дисертаціями; виграють гранти; працюють в державних і міжнародних проектах; виступають з доповідями на міжнародних конференціях, семінарах.

Сьогодні в Україні здійснюється динамічний процес розвитку УП, впроваджуються глобалізаційні процеси проектного менеджменту в інтеграційний розвиток її вступу у інституції світового співтовариства. В Європі Україні відводиться провідна роль завдяки активній участі УАУП, вузів, які ведуть підготовку “Керівників проектів і програм”.

Висновки

Таким чином, проведений аналіз еволюції УП в Україні дозволяє зробити наступні висновки:

1. Навчальний процес практично забезпечений навчальною і навчально-методичною літературою для підготовки магістрів з УП.

2. Процес підготовки магістрів здійснюється на основі державної акредитації МОН України.

3. Створена і активно розширюється мережа ВЗО, що ведуть підготовку “Керівників проектів і програм”. В даний час, враховуючи вимоги “кредитно-модульної” системи, вона ефективно діє в Україні.

4. Відкрита аспірантура (докторантура). Створена і активно працює система спеціалізованих Рад з захисту кандидатських і докторських дисертацій зі спеціальності 05.13.22 “Управління проектами і програмами”.

5. В Україні створено науково-практичне проектне середовище, здійснюється активний процес підготовки міжнародно-сертифікованих професіоналів з ПМ за чотирма рівнями сертифікації – D, C, B і A. Саме цей факт за станом розвитку проектного менеджменту вивів УАУП в Європейські лідери серед Національних асоціацій – членів IPMA.

6. В Одеській державній академії будівництва та архітектури створена сучасна матеріально-технічна база, зформовано могутній інтелектуальний потенціал сертифікованих викладачів, що надає можливість, згідно з концепцією державної стратегії підготовки кадрів ринковиків, професійно і якісно здійснювати процес підготовки “Керівників проектів і програм” для інфраструктури державного комплексу південного регіону.

7. Вище наведені фактори створюють необхідні умови для успішної реалізації інтеграційних процесів економічного росту Ук-

раїни завдяки використанню методології й інструментарію проектного менеджменту.

В Україні, завдяки створенню сприятливих умов, в даний час значно зросла привабливість інвестиційного клімату – для ефективної, міжнародно взаємовигідної співпраці, для використання інноваційних креативних технологій і сучасних програмних продуктів, для впровадження в практику інтеграційних процесів розвитку соціальної і виробничої сфери нашої держави тощо.

Засвідчуємо про свою відкритість, доступність і готовність для співпраці в навчальних, соціальних, будівельних та інноваційно-інвестиційних проектах і програмах іншого спрямування, оснований на креативних технологіях, сучасних інформаційних інструментах та програмних засобах.

Література

1. Керівництво з питань визначення компетентності й сертифікації українських професіональних керівників і фахівців з управління проектами NSB (ua): / С.Д. Бушуєв, Н.С. Бушуєва, В.Ю. Биков, В.Д. Шпильовий. – К., 2000. – 84 с. – Укр. мовою.
2. Інвестиційні інструменти проектного менеджменту Бушуєв С.Д., Гурін Е.А. – К.: Укрінтеї, 1998. – 184 с.
3. Бушуєв С.Д., Морозов В.В. Управління закупівлями в проектах: В 2 т. / Українська асоціація управління проектами, Укрінтеї. – К.: Укрінтеї, 1999. – Т. 1. – 188 с. – Т. 2. – 196 с.
4. Керівництво з питань Проектного менеджменту. Керівництво: Основи знань з проектного менеджменту (РМВОК) / Переклад з англ. належить UPMA. – К., 1999. – 198 с.
5. Бушуєв С.Д., Морозов В.В. Динамічне лідерство в управлінні проектами: Монографія / Українська асоціація управління проектами. – К., 1999. – 312 с.
6. Словник-довідник з питань управління проектами / Бушуєв С.Д., Українська асоціація управління проектами. – К.: Видавничий дім “Ділова Україна”, 2001. – 640 с.
7. NSB (UA) “Керівництво з питань визначення компетентності і сертифікації українських професійних керівників з управління проектами” / Бушуєв С.Д., Бушуєва Н.С., Биков В.Е., Шпилевий В.Д. – К.: 2000. – 84.
8. Остапчук М.В., Рибак А.І. Система технологій (за видами діяльності): Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 2003. – 888 с.
9. Рибак А.І. Навчальний план підготовки магістрів зі спеціальності 8.000003 “Управління проектами”. – Одеса. – ОДАБА. – 2006.
10. Рибак А.І. Концепція підготовки магістрів з управління проектами / Пакет документів при ліцензуванні спеціальності 8.000003 “Управління проектами”. – Одеса. – ОДАБА. – 2006.